

Sağlık Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algılarının İncelenmesi

Investigations of Gender Perception of University Students at Department of Health Science

Anayit Margirit COŞKUN^{1 A,B,C,D,E,F,G}, Yeliz VARIŞOĞLU^{2,D,F,G},

Ebru UYGUR^{3 A,B,C,E}, Gamze GÜNEY^{4 A,B,C,E}, Öykü ŞAHİN^{5 A,B,C,E}

¹Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

²İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

³Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi, İstanbul, Türkiye

⁴Bezmialem Vakıf Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

⁵Atakent Acıbadem Hastanesi, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, sağlık alanında eğitim alan üniversite öğrencilerinin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Tanımlayıcı özellikteki araştırma Şubat-Mayıs 2019 tarihleri arasında İstanbul'da sağlık alanında eğitim veren bir vakıf üniversitesinin farklı fakültelerindeki 285 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği (TCAÖ)" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistikler, frekans, yüzde, ortalama, değişkenlerin karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması, 22.49±0.89 yıl, %76.1'i kadındır. %83.9'unun en uzun süre Marmara Bölgesinde yaşadığı, %92.6'sinin çekirdek aileye sahip ve %62.5'inin anne eğitim düzeyi en az lise mezunu olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalaması, 101.2±18.9 dir, en yüksek puan ortalaması (107.3±16.9) hemşirelik öğrencilere aittir. Ölçek puanı açısından fakülte ve bölümler arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır. Sosyo-demografik özelliklerle TCAÖ puan ortalamaları arasında, cinsiyet açısından kadın öğrencilerin lehine ileri düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. En uzun süre şehirde yaşama, çekirdek aileye sahip olma, annenin en az lise mezunu olması, orta ve iyi gelir düzeyine sahip olma durumlarında ölçek puan ortalaması, diğer parametrelerden yüksek olmasına rağmen aralarında anlamlılık düzeyine varan bir ilişki saptanmamıştır.

Sonuç: Sonuç olarak, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı olumlu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet rolü, Toplumsal cinsiyet rolü, Sağlık bilimleri öğrencileri, Toplumsal cinsiyet.

ABSTRACT

Objective: This study was carried out to determine the perceptions of university students studying in the field of health in relation to gender roles.

Methods: The descriptive research was carried out between February and May 2019 with 285 students from different faculties of a foundation university providing health education in Istanbul. The data were collected with "Introductory Information Form" and "Gender Perception Scale". Descriptive statistics, frequency, percent, average, in comparison of variables Kruskal-Wallis and Mann-Whitney U test were used in the analysis of the data.

Sorumlu Yazar: Yeliz VARIŞOĞLU

İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye
yvarisoglu@medipol.edu.tr

Geliş Tarihi: 12.08.2020 – Kabul Tarihi: 19.01.2021

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

Results: The average age of the students is 22.49 ± 0.89 years, 76.1% of them are women. It was determined that 83.9% of them lived in Marmara Region for the longest time, 92.6% had nuclear families and 62.5% were at least high school graduates. The total score average of the students received from the scale is 101.2 ± 18.9 , the highest score average (107.3 ± 16.9) belongs to the nursing students. There was no significant difference between Faculty and Departments in terms of scale score. A high level of significant relation was found between sociodemographic characteristics and mean scores of scale in favor of female students in terms of gender. Although the average of the scale was higher than the other parameters, there was no relationship between the average long-term living in the city, having a nuclear family, having at least a high school graduate, and having a middle and good income level.

Conclusion: As a result, students' perception of gender was found positive.

Key words: Sex role, Gender role, Students of health sciences, Gender.

1. GİRİŞ

Cinsiyet, kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerin tümüdür. Bu sayede kadın ve erkek cinsiyet farklılığı oluşur. Toplumsal cinsiyet ise bireyin doğup büyüdüğü ve yaşamını geçirdiği toplumun sosyo-kültürel yapısı, değerleri, gelenekleri, kadın ve erkeğe ilişkin kalıp yargılarıyla belirlenir (1,2). Sosyalleşme süreci içerisinde, öncelikle ailede öğrenilmeye başlanan bu süreç, okul, iş hayatı, arkadaş çevresi, tüm toplumsal ilişkilerle devam eder ve bireyin yaşamını şekillendirir. Böylece kadın ve erkeğin cinsiyetine özgü nasıl davranacağı ve düşüneceği belirlenmiş olur. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin de temeli, küçük yaşlarda aile içerisinde atılır. Bu temel doğrultuda yetişen erkekler hükmetmeyi, güç ve iktidar sahibi olmayı kadınlar ise boyun eğip içine kapanmayı, karşı gelmemeyi öğrenir ve bunu içselleştirir (3,4). Literatürde kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rol gelişiminde etkili modellerden en önemlisinin anne-babalar olduğu ve çocukların ebeveynlerinden gördükleri rol modellerini içselleştirdikleri belirtilmektedir. Toplumsal cinsiyete ilişkin rol ve algıların oluşmasında, bireyin eğitim durumu, yetiştiği toplumun özellikleri, aile bireylerinin eğitim düzeyi ile cinsiyete yönelik tutumları, hatta ülkedeki mevcut politikaların da etkili olduğu bilinmektedir. Bu nedenle sosyal olarak belirlenen cinsiyete özgü rol, sorumluluk ve davranışlar, yani toplumsal cinsiyet algısı, bireyin sosyo-kültürel gelişimi ile birlikte zaman içerisinde değişebilir. (5,6).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadın sağlığı ve yaşamını birçok yönle etkilemektedir. Bu durumlar; kadınların eğitim, iş, istihdam, mülkiyet gibi kaynak ve fırsatlardan, insan haklarından yeterince yararlanamaması, karar mekanizmalarında yer alamama, ekonomik yetersizlik, kadınların çeşitli nedenlerle sağlık hizmetlerine ulaşma ve yararlanma konusundaki yetersizlikleridir (7). Sağlık çalışanlarının görevi, cinsiyete dayalı ayrımcılık yapmadan bireyin sağlığını koruyup geliştirmek, sağlık sorunlarını erken saptamak ve bozulduğu durumda bilimsel gelişmeler doğrultusunda en iyi sağlık bakımını vermektir. Bu hizmeti alma bireyin vazgeçilmez insan hakkıdır. Ancak kadınların, toplum ve ailedeki yetersiz konumu, bağımsız karar verememe durumu, ekonomik yetersizlik ve sağlık güvence yetersizliği sağlık hizmeti almalarını güçleştirmektedir (8,9). Bu nedenle sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda bilinçlendirilmesi, farkındalıklarının artırılması ve hatta kadınlara pozitif ayrımcılık yapılmasının önemi üzerinde durulmaktadır.

Üniversitelerin sağlıkla ilgili fakültelerinde öğrenim gören ve her biri sağlık profesyoneli olmaya aday öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi, aday sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bir yaklaşım sergileyebilmeleri için yapılacak çalışmalar açısından önemlidir. Ülkemizde hemşirelik, ebelik,

fizyoterapi ve rehabilitasyon, beslenme ve diyetetik, sosyal hizmetler, acil tıp teknisyeni vb. sağlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısını belirlemeye yönelik çok sayıda çalışma mevcuttur (10-15). Farklı bölgelerde ve hedef gruplarla gerçekleştirilen bu çalışmalarda genel olarak, kadınların erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi olduğu, erkeklerin geleneksel bakışa sahip oldukları, annelerinin eğitim ve çalışma durumu, il ve ilçede yaşama, toplumsal cinsiyet kavramını duymuş ve bu konuda eğitim almış olmanın eşitlikçi bakış açısını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. (10-15). Bu bağlamda özellikle ilerde sağlık alanında çalışacak profesyonellerin, hizmet verdiği kadına saygı göstermesi, haklarını savunması, sağlık ve sosyal olanaklardan erkekle eşit oranda yararlanması konusunda eşitlikçi bir yaklaşım sergilemesi yaşamsal ve kritik önem taşımaktadır. Ülkemizde genellikle aile ve toplum tarafından geleneksel bakış ile yetiştirilen üniversite gençlerimizin eğitim ile daha eşitlikçi bir algı/bakış geliştirebilecekleri beklenmektedir. Bu nedenle öğrencilere mezuniyet öncesi toplumsal cinsiyet konusunda bilinç kazandırılması, insan haklarına saygılı, eşitlikçi tutuma sahip bir birey olmasına yani kişisel gelişimine katkı sağlayacağı gibi sağlık bakım hizmeti sunumunda da eşitlik ilkesini hayata geçirmesine yardımcı olacaktır. Araştırmacılar, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısının eşitlikçi yönde değişmesi için fakülte müfredat programlarında “toplumsal cinsiyet” dersinin yer almasının önemine dikkat çekmektedirler (10-18). Nitekim 7 Mayıs 2015’te resmi kurum ve kuruluş ile sivil toplum kuruluşlarının katıldığı geniş çaplı çalıştayda “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dersi” nin zorunlu ders olarak müfredata dâhil edilmesi ön görülmüş ve bu öneri YÖK Genel Kurulu tarafından da karara bağlanmıştır (19).

Sağlık çalışanlarının cinsiyet eşitliği temelinde hizmet vermesi, hizmet verdikleri kadını sosyo-demografik özellikleri, ailesi, içinde yaşadığı toplum, kültür ve değerleriyle bir bütün olarak değerlendirmesi gerekmektedir. Üniversitelerin sağlıkla ilgili bölümlerinden mezun olan öğrencilerin, toplumun her kesiminde hizmet verecekleri göz önünde bulundurulduğunda bu bölümlerde okuyan öğrencilerde cinsiyet ayrımcılığına yönelik toplumsal farkındalığın gelişmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönelik önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik tutum ve algılarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Öngörülen bu çalışmada, ülkemizde yapılmış olan diğer çalışmalardan farklı olarak tıp, eczacılık, diş hekimliği ve sağlık bilimleri gibi tüm sağlık alanlarında öğrenim gören lisans öğrencilerinin toplumsal cinsiyet konusunda görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, sağlık bilimleri alanında eğitim veren bir üniversitenin farklı fakültelerinde lisans eğitimine devam eden 4. sınıf öğrencilerin, çalışma ve toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı hakkında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla gerçekleştirildi.

Araştırma Soruları:

Sağlık Üniversitesi Tıp, Diş Hekimliği, Eczacılık, Sağlık Bilimleri Fakültelerinde okuyan öğrencilerin;

- Toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin farkındalıkları ne düzeydedir?
- Toplumsal cinsiyet algıları, fakülteler arasında farklılık gösteriyor mu?
- Sosyo-demografik özellikleri ile toplumsal cinsiyet algı puanları arasında bir ilişki var mı?

- Toplumsal cinsiyet dersi/eğitimi alma durumu ile toplumsal cinsiyet algı puanları arasında bir ilişki var mı?

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

İstanbul'da Sağlık Bilimleri alanında eğitim veren bir Vakıf Üniversitesinde öğrenim gören 4. sınıf lisans öğrencilerinin toplumsal cinsiyete ilişkin algılarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma, kesitsel ve tanımlayıcı özellik taşımaktadır. Araştırma evreni, Vakıf Üniversitesinde farklı fakültelerde (Tıp, Eczacılık, Diş Hekimliği, Sağlık Bilimleri Fakülteleri) 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Döneminde lisans öğrenimi gören 4. Sınıf öğrencilerinden, 437 kız ve 156 erkek olmak üzere toplam 593 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma örneklem sayısı, "tabakalı örneklem" yöntemi ile belirlenmiştir. Hesaplama ve örnekleme alınan öğrenci sayıları Şekil.1'de gösterilmiştir (Şekil 1). Evrende belirtildiği gibi 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Döneminde (Şubat-Mayıs 2019) farklı fakültelerde lisans öğrenimi gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden 4. sınıf öğrencilerinden oluşan örneklem sayısı, %5 kabul edilebilir hata payına göre %95 güven seviyesinde 234 öğrenci olarak hesaplanmıştır. Öğrencileri, "basit rastgele örnekleme" yöntemi ile seçilmiştir. Çalışma, veri kaybı göz önüne alınarak artırılan örneklem sayısı için %17 fazlası alınarak 285 öğrenci ile yürütülmüştür.

Tabaka No	Tabaka Adı	Öğrenci Sayısı	Tabaka Ağırlığı	Örnekleme Öğrenci Sayısı	Giren
1	Tıp Fakültesi	130	130/593=0.21	0.21x234=49	
2	Diş Hekimliği Fakültesi	74	74/593=0.12	0.12x234=28	
3	Eczacılık Fakültesi	44	44/593=0.07	0.07x234=16	
4	Sağlık Bilimleri Fakültesi	345	345/593=0.58	0.58x234=135	
	Toplam	593	0.98	228	

Şekil 1. Araştırma Örneklemine Alınan Öğrenci Sayıları

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler literatür ışığında hazırlanan "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği" ile toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Literatür taranarak araştırmacılar tarafından hazırlanan bu formda, cinsiyet, yaş, okunan bölüm, aile tipi, en uzun yaşanan bölge, anne ve babanın eğitim durumu gibi öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin 11 soru yer almaktadır (10,11,18).

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ)

Altınova ve Duyan tarafından 2013 yılında geliştirilen, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçek, toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin 10'u olumlu, 15'i olumsuz cümleler biçiminde hazırlanmıştır. Beşli likert tipi ölçekte her bir madde ölçekte "tamamen katılıyorum" (5 puan), "katılıyorum" (4 puan), "kararsızım" (3 puan), "katılmıyorum" (2 puan), "tamamen katılmıyorum" (1 puan) olarak düzenlenmiştir. Ölçekte 2., 4., 6., 9., 10., 12., 15., 16., 17.,18., 19., 20., 21., 24. ve 25. maddeler olumsuz olup tersten hesaplanmaktadır. Buna göre, ölçekten alınabilecek toplam puan, 25-125 aralığındadır. Yüksek puanlar, toplumsal

cinsiyet algısının olumlu olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin bu araştırmada kullanılması konusunda, araştırmacıdan izin alınmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı değeri 0.872 olarak belirlenmiştir (20). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı değeri, 0,945 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanmasında İzlenecek Yol

Veriler, etik kurul onayı, kurumsal izin ve katılımcı yazılı onamı alındıktan sonra öğrencilerden önce “Tanıtıcı Bilgi Formu” daha sonra da “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ni doldurmaları istenerek toplanmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma, T.C. Bezmialem Vakıf Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırma Kurulu etik kurul onayı (16.04.2019 tarih ve Karar No: 08/118), Fakülte Dekanlıklarından kurum izni ve öğrencilerin yazılı onamı alınarak gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere onam öncesi araştırma konusu, amacı ve formların nasıl doldurulacağı açıklanmış ve gönüllü olarak katılabilecekleri belirtilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler IBM Statistical Package for the Social Sciences Statistics Version 22 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin istatistik analizinde; bağımlı değişkenlerin normal dağılımını değerlendirmede Kolmogorov Smirnow-Shapiro Wilk testleri, skewnes, kurtosis ve histogram grafikleri; sosyo demografik özelliklerin değerlendirmesinde frekans dağılımı, yüzdeler; ölçeklerin değerlendirmesinde, ortalama, ortanca, standart sapma, minimum ve maksimum, ölçeklerin sosyo-demografik özelliklerle karşılaştırmasında Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Fark ve ilişkilerdeki anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Öğrencilerin yaş ortalaması $22,49 \pm 0,89$ olduğu, büyük çoğunluğunun ailesinin en uzun süre Marmara bölgesinde ve şehirde yaşadığı, çoğunlukla çekirdek aileye sahip olduğu ve öğrencilerin önemli bir bölümünün anne ve babasının eğitim düzeyinin lise ve üzerinde olduğu belirlendi (Tablo 1).

Öğrencilerin Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinden (TCAÖ) aldıkları toplam puan ortalamaları Tablo 2’de verilmiştir.

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algı puan ortalamalarının (101.2 ± 18.9) olumlu, eşitlikçi yönde olduğu belirlendi. TCAÖ puan ortalamalarının fakülte ve bölümler arasındaki kıyaslamada istatistiksel açıdan anlamlı ilişki olmadığı saptanmıştır. TCAÖ puan ortalamaları olumlu yönde yüksek olan bölümler sırasıyla Hemşirelik, Diş Hekimliği ve Beslenme-Diyetetik bölümleriydi.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özellikleri

Yaş	Ort±ss	Medyan
	22.40±0,9	22
Cinsiyet	n	%
Kız	217	76.1
Erkek	68	23.9
En uzun Yaşanan Bölge		
Marmara Bölgesi	239	83.9
Ege Bölgesi	8	2.8
Karadeniz Bölgesi	10	3.5
Akdeniz Bölgesi	12	4.2
İç Anadolu Bölgesi	5	1.8
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	7	2.5
Doğu Anadolu Bölgesi	4	1.4
En uzun Yaşanan Yer		
Köy/kasaba	6	2.1
İlçe	237	83.2
Şehir	42	14.7
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	264	92.6
Geniş Aile	21	7.4
Anne Eğitim Düzeyi		
Okur yazar değil	5	1.8
Okur yazar	9	3.2
İlkokul	57	20
Ortaokul	36	12.6
Lise	94	33.0
Üniversite ve üstü	84	29.5
Baba Eğitim Düzeyi		
Okur yazar	7	2.5
İlkokul	37	13.0
Ortaokul	40	14.0
Lise	88	30.9
Üniversite ve üstü	113	39.6
Kız kardeş/ablaya sahip olma durumu		
Evet	178	62.5
Hayır	107	37.5
Gelir Düzeyi		
Gelir giderden az	14	4.9
Gelir gidere eşit	139	48.8
Gelir giderden fazla	132	46.3
Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Eğitim Alma Durumu		
Evet	110	38.6
Hayır	175	61.4

Not: ort.: Ortalama, ss: standart sapma

Tablo 2. Öğrencilerin, Fakülte / Bölümlere Özgü TCAÖ Toplam Ortalama Puanları (N:285)

Okuduğu Fakülte /Bölüm	n	Ortalama±ss	İstatistiksel Analiz
Tıp Fakültesi	49 (E:23 K: 26)	98.7±19.0	
Diş Hekimliği Fakültesi	19 (E: 1 K: 18)	104.6±18.5	
Eczacılık Fakültesi	32 (E: 6 K: 26)	102.1±15.4	
Hemşirelik	57 (E:14 K: 43)	107.3±16.9	H:10.127
Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon	28 (E:13 K: 15)	101.9±18.4	p: 0.181
Beslenme ve Diyetetik	41 (E: 2 K: 39)	103.1±13.3	
Sağlık Yönetimi	44 (E: 2 K: 42)	97.6±21.8	
Odyoloji	15 (E: 7 K: 8)	91.9±27.6	
	Ortalama±ss	Medyan	Min-max
TCAÖ Toplam Puan	101.2±18.9	105	25-125

H: Kruskal Wallis testi, ss: standart sapma, min-max: minimum-maksimum

Tablo 3’ te öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile TCAÖ ortalama puanları arasındaki ilişki karşılaştırıldığında; cinsiyet parametresi açısından kadın öğrencilerin (106.3±15.2), erkek öğrencilere göre (85.1±20.7) TCAÖ ortalama puanlarının olumlu yönde yüksek olduğu ve aralarındaki farkın, istatistiksel olarak ileri derecede anlamlı bulundu ($p<0.000$).

Öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeylerine göre TCAÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmazken; öğrencilerin büyük çoğunluğunun anne ve babasının lise ve üzerinde eğitimi düzeyine sahip olduğu, anne eğitimi üniversite düzeyinde olan öğrencilerin TCAÖ puanlarının olumlu yönde en yüksek düzeyde olduğu belirlendi.

Kız kardeş ve/veya ablaya sahip olma durumunun öğrencilerin TCAÖ puan ortalamalarını etkilemediği; yani kız kardeşi ve/veya ablası olan ve olmayan öğrencilerin TCAÖ puan ortalamalarının birbirine benzer olduğu bulunmuştur. Gelir düzeyi açısından da TCAÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet ile ilgili eğitim alma durumunun TCAÖ puan ortalamasını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilemediği ancak bu konuda eğitim alan öğrencilerin TCAÖ puan ortalamalarının almayanlara göre olumlu yönde daha yüksek olduğu saptandı.

Tablo 4’ de Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçek maddelerinin cinsiyete göre dağılımı yer almaktadır. Kadın-erkek cinsiyet değişkeni açısından toplumsal cinsiyet algı farklılığını öne çıkaran yaşam alanlarına ilişkin maddelerden birkaçı aşağıdaki gibi değerlendirilmektedir;

Çalışma yaşamına ilişkin “*Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz*” maddesine kadın öğrencilerin %88.9’u *katılıyorum ve tamamen katılıyorum* derken, bu oran erkeklerde %69.1’dir. Yine “*Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir*” maddesine kadın öğrencilerin %73.3’ü *tamamen katılıyorum* derken, erkeklerin sadece %36.8’i aynı yanıtı vermiştir.

Siyasete bakışı yansıtan “*Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir*” maddesine kadınların %74,6’si *katılıyorum ve tamamen katılıyorum* derken erkek öğrencilerin sadece %42.6’si bu soruya olumlu yanıt vermiştir.

Öğrencilerin, bireyin öz yeterliliğine bakışına ilişkin “*Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır*” maddesine *katılmıyorum ve tamamen katılmıyorum* diyen kadın öğrenci

oranı %94 iken, erkeklerin oranı %63.2 olmuştur. Erkeklerin ¼ i bu maddeye, *katılıyorum ve tamamen katılıyorum* yanıtını vermiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları ile karşılaştırması (N: 285)

Sosyodemografik Özellikler	n	Ortalama±ss	İstatistiksel Analiz
Cinsiyet			
Kadın	217	106.3±15.2	U: 2916.5
Erkek	68	85.1±20.7	p: 0.000
En Uzun Yaşanan Bölge			
Marmara Bölgesi	239	101.3±18.5	
Ege Bölgesi	8	102.0±20.3	
Karadeniz Bölgesi	10	104.5±11.6	
Akdeniz Bölgesi	12	107.0±13.9	
İç Anadolu Bölgesi	5	78.6±40.0	H: 3.254
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	7	108.6±5.9	p: 0.760
Doğu Anadolu Bölgesi	4	85.5±33.8	
En uzun Yaşanan Yer			
Köy/kasaba	6	90.3±32.4	
İlçe	237	101.0±17.0	H: 2.685
Şehir	42	101.5±18.9	p: 0.443
Aile Tipi			
Çekirdek Aile	264	101.6±19.2	U: 2139.5
Geniş Aile	21	96.6±15.6	p: 0.082
Anne Eğitim Düzeyi			
Okur-yazar değil	5	91.6±31.9	
Okur-yazar	9	86.6±24.1	
İlkokul	57	102.8±17.4	
Ortaokul	36	100.7±18.5	
Lise	94	100.4±18.8	H: 6.481
Üniversite ve üzeri	84	103.5±18.5	p: 0.281
Baba Eğitim Düzeyi			
Okur-yazar	7	96.3±17.5	
İlkokul	37	103.5±19.2	
Ortaokul	40	99.9±19.2	
Lise	88	102.1±18.2	H: 1.879
Üniversite ve üzeri	113	100.6±19.6	p: 0.758
Kız kardeş/ablaya sahip olma durumu			
Evet	178	100.2±19.9	U: 8956.5
Hayır	107	102.9±17.1	p: 0.400
Gelir Düzeyi			
Gelir giderden az	14	97.8±22.2	
Gelir gidere eşit	139	102.0±18.8	H: 0.931
Gelir giderden fazla	132	100.7±18.9	p: 0.628
Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Alma Durumu			
Evet	110	102.8±20.5	U: 8447.5
Hayır	175	100.2±17.9	p: 0.082

*U: Mann-Whitney U testi, H: Kruskal Wallis testi, ss: standart sapma

Aile yaşamına ilişkin maddelerden “*Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır*” sorusuna kadın öğrenciler %85.9 oranında *katılıyorum ve tamamen katılıyorum* derken erkeklerde bu olumlu yanıt sadece %36.8 idi. Yine “*Kocasız kadın sähipsiz eve benzer*” maddesine kadın öğrenciler %80 *katılmıyorum ve tamamen katılmıyorum* derken erkeklerin sadece %42.6’sı bu yanıtı vermiştir. Aile yaşantısına vurgu yapan “*Erkek her zaman evin reisi*

Tablo 4. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Ölçek Maddeleri	Cinsiyet	Tamamen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Tamamen Katlıyorum	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Evlilik kadının çalışmasına engel olmaz.	Kız	4	1.8	9	4.1	11	5.1	41	18.9	152	70
	Erkek	9	13.2	7	10.3	5	7.4	23	33.8	24	35.3
2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.	Kız	78	35.9	81	37.3	41	18.9	12	5.5	5	2.3
	Erkek	10	14.7	22	32.4	19	27.9	12	17.6	5	7.4
3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	Kız	7	3.2	3	1.4	9	4.1	39	18.0	159	73.3
	Erkek	7	10.3	8	11.8	9	13.2	19	27.9	25	36.8
4. Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.	Kız	58	26.7	67	30.9	59	27.2	28	12.9	5	2.3
	Erkek	9	13.2	12	17.6	25	36.8	13	19.1	9	13.2
5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	Kız	5	2.3	11	5.1	39	18.0	71	32.7	91	41.9
	Erkek	10	14.7	8	11.8	21	30.9	17	25	12	17.6
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır	Kız	170	78.3	37	17.1	7	3.2	2	0.9	1	0.5
	Erkek	23	33.8	23	33.8	5	7.4	9	13.2	8	11.8
7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz	Kız	10	4.6	27	12.4	57	26.3	75	34.6	48	22.1
	Erkek	9	13.2	12	17.6	31	45.6	8	11.8	8	11.8
8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	Kız	2	0.9	4	1.8	9	4.1	45	20.7	157	72.4
	Erkek	8	11.8	7	10.3	6	8.8	24	35.3	23	33.8
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır	Kız	164	75.6	40	18.4	6	2.8	3	1.4	4	1.8
	Erkek	26	38.2	17	25	8	11.8	13	19.1	4	5.9
10. Kocasız kadın çalışmamalıdır.	Kız	121	55.8	58	26.7	19	8.8	12	5.5	7	3.2
	Erkek	22	32.4	20	29.4	12	17.6	9	13.2	5	7.4
11. Kadınlar yönetici olabilir.	Kız	9	4.1	10	4.6	7	3.2	64	29.5	127	58.5
	Erkek	7	10.3	11	16.2	11	16.2	15	22.1	24	35.3
12. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.	Kız	114	52.5	61	28.1	26	12.0	11	5.1	5	2.3
	Erkek	15	22.1	19	27.9	17	25.0	8	11.8	9	13.2
13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	Kız	4	1.8	5	2.3	7	3.2	40	18.4	161	74.2
	Erkek	8	11.8	4	5.9	8	11.8	23	33.8	25	36.8
14. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	Kız	9	4.1	30	13.8	35	16.1	69	31.8	74	54.1
	Erkek	8	11.8	22	32.4	13	19.1	17	25.0	8	11.8
15. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.	Kız	136	62.7	37	17.1	25	11.5	13	6.0	6	2.8
	Erkek	19	27.9	10	14.7	17	25.0	12	17.6	10	14.7
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	Kız	126	58.1	53	24.4	24	11.1	9	4.1	5	2.3
	Erkek	23	33.8	16	23.5	14	20.6	6	8.8	9	13.2
17. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	Kız	160	73.7	36	16.6	12	5.5	9	4.1	0	0
	Erkek	23	33.8	16	23.5	10	14.7	10	14.7	9	13.2
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.	Kız	100	46.1	46	21.2	32	14.7	30	13.8	9	4.1
	Erkek	18	26.5	13	19.1	14	20.6	15	22.1	8	11.8
19. Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.	Kız	149	68.7	47	21.7	8	3.7	8	3.7	5	2.3
	Erkek	22	32.4	20	29.4	16	23.5	8	11.8	6	8.8
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.	Kız	116	53.5	65	30.0	22	10.1	19	4.6	4	1.8
	Erkek	12	17.6	24	35.3	18	26.5	7	10.3	7	10.3
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.	Kız	138	63.6	41	18.9	23	10.6	12	5.5	3	1.4
	Erkek	21	30.9	18	26.5	11	16.2	9	13.2	9	13.2
22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir	Kız	6	2.8	21	9.7	23	10.6	44	20.3	123	56.7
	Erkek	10	14.7	20	29.4	10	14.7	11	16.2	17	25
23. Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir	Kız	4	1.8	18	8.3	17	7.8	43	19.8	135	62.2
	Erkek	5	7.4	17	25.0	18	26.5	17	25.0	11	16.2
24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.	Kız	74	34.1	32	14.7	51	23.5	45	20.7	15	6.9
	Erkek	18	26.5	13	19.1	20	29.4	9	13.2	8	11.8
25. Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir	Kız	135	62.2	49	22.6	21	9.7	10	4.6	2	0.9
	Erkek	18	26.5	12	17.6	20	29.4	9	13.2	9	13.2

olmalıdır” maddesine kadın öğrenciler büyük oranda (%83.5) *katılmıyorum*, *tamamen katılmıyorum* derken erkeklerin benzer yanıtı %52.9 oranında olmuştur.

Toplumsal yaşama ilişkin maddelerden “*Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır*” sorusuna kadın öğrenciler, %83.5 oranında *katılmıyorum ve tamamen katılmıyorum* yanıtını verirken erkeklerin %57.4’ü bu yanıtı vermiştir. “*Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir*” ve “*Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir*” sorularına kadın öğrenciler sırasıyla %77 ve %82 oranlarında *katılıyorum ve tamamen katılıyorum* derken erkeklerin benzer yanıtı her iki madde için de %41.2 olmuştur.

4. TARTIŞMA

Gelişmekte olan ülkelerde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden söz etmek mümkündür. Nitekim Dünya Ekonomi Forumu, 2020 “Cinsiyet Eşitliği Raporu”na göre listenin ilk sıralarında İzlanda, Norveç, Finlandiya ve İsveç bulunurken Ülkemiz (Türkiye) listenin sonlarında, 153 ülke sıralamasında 130. sırada yer almaktadır (21). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, aile, eğitim, sağlık, çalışma yaşamı, karar mekanizması, siyasi ve sosyal yaşamın her alanında kendini göstermektedir. Bu çalışma, sağlık alanında eğitim veren bir vakıf üniversitesinin farklı fakültelerinde eğitim gören öğrencilerin çalışma ve toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı hakkında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yapılmış olup elde edilen veriler literatür ışığında tartışılmıştır.

Üniversite öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen benzer çalışmalarda çalışma verilerine uygun öğrenci profili sunulmuştur. En uzun süre yaşanan yerleşim yeri, aile yapısı, anne ve babanın eğitim düzeyi ile ailenin gelir durumu, ilgili araştırmaların yapıldığı yer, bölge, devlet ya da vakıf üniversitesinde yapılmış olma durumu gibi yapısal özelliklere göre belirleyici olmaktadır. Buna bağlı olarak literatürde yer alan benzer çalışmalarda, öğrencilerin en uzun süre şehirde yaşama durumu %60-%90 arasında değiştiği, çoğunun (%70-%90) çekirdek aileye sahip olduğu, anne eğitiminin lise ve üzerinde olma durumu %12-%36 arasında iken, baba eğitiminin lise ve üzerinde %28-%67 arasında olduğu bildirilmiştir. Baba eğitim düzeyinin anneden daha yüksek olması, ülke verileri açısından olağan bir sonuçtur. Bu çalışmada anne ve baba eğitim düzeylerinin literatürden farklı olarak daha yüksek bulunması, araştırmanın İstanbul’da bir vakıf üniversitesinde gerçekleştirilmiş ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun en uzun süre Marmara Bölgesinde yaşıyor olmasıyla açıklanabilir. Yine literatürden farklı olarak aileleri için belirtilen orta ve üst düzey gelir durumu, benzer şekilde gerekçelendirilebilir (11,12,17,18,22-25).

Bu çalışmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısının olumlu ve eşitlikçi yönde olduğu söylenebilir. Bu veri, “Toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin farkındalıkları ne düzeydedir?” araştırma sorusunun cevabı niteliğindedir.

TCAÖ toplam puan ortalamaları açısından fakülte/bölümler arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$). Bu sonuç, toplumsal cinsiyet algısı açısından fakülteler arasında dikkate değer farklılık olmadığını göstermektedir. Ancak TCAÖ puan ortalamaları en yüksek olan (daha eşitlikçi) fakülte/bölümler, sırasıyla Hemşirelik, Diş Hekimliği ve Beslenme-Diyetetik; en düşük olanlar ise sırasıyla Odyoloji ve Sağlık Yönetimi bölümleri ile Tıp Fakültesi olmuştur. Bu durumun, bölümlerdeki kadın/erkek öğrenci oranıyla ilişkilendirilmesi mümkündür. Nitekim yüksek puan ortalamasına sahip bölümler değerlendirildiğinde, kadın öğrenci sayısının erkeğe kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir.

Ayrıca hemşirelik eğitiminin, insan ve kadın haklarını savunan feminist bir özelliğe ve öğrencilerinin toplumsal cinsiyet seçmeli dersi alma olanağına sahip olması, sonucu etkilediği düşüncesindeyiz. Dokuz Eylül Üniversitesi farklı fakültelerde lisans eğitimi alan öğrencilere yönelik aynı ölçekten yararlanılan çalışmada toplumsal cinsiyet algı ölçek puan ortalaması, 92.45 ± 15.63 olarak orta düzeyde bulunmuştur (26). Bu çalışmada ölçek puanlarının daha yüksek bulunması sağlık bilimleri alanındaki bazı bölümlerde toplumsal cinsiyet dersinin verilmesiyle toplumsal cinsiyet algısına katkı sağlandığı düşünülebilir. Nitekim Gönenç ve ark. (2018) çalışmasında toplumsal cinsiyet dersi alan öğrencilerin dersi almayan öğrencilere göre toplumsal cinsiyet algısı puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol ve tutumlarına ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, ölçek puanlarındaki farklılığın sadece cinsiyete ilişkin değil bölgeler arasındaki farklılıklardan da kaynaklandığı gözlenmiştir. Gaziantep'te bir Vakıf Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin puanı 112.42 ± 13.94 (11); Karadeniz Bölgesinde hemşirelik bölümü öğrencinin 104.76 ± 12.67 (13); yine aynı bölgede bir başka çalışmada hemşirelik öğrenci için 140.12 ± 19.97 (27); ebe ve hemşireye yönelik bir başka çalışmada 102.71 ± 10.19 (28); İstanbul'da bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinde 110 ± 278 (18); Manisa Celal Bayar Üniversitesi ebelik ve hemşirelik öğrencileri için sırasıyla 108.69 ± 11.52 ve 105.86 ± 20.91 (24); Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Acil Yardım ve Afet bölümü öğrencileri için 133.39 ± 22.17 (29); İzmir'de Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi 99 öğrenci için 153.16 (30) olarak saptanmıştır. Bu çalışmada da benzer şekilde yaşanan bölgeye göre ölçek puanlarında farklılıklar bulundu ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildi. Bu sonucun çalışmadaki öğrencilerin büyük çoğunluğunun Marmara bölgesinde yaşamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerin toplumsal cinsiyet bakışını, yukarıda belirtilen iki ölçek dışında farklı yöntemlerle değerlendiren çalışmalarda, hemşire öğrencilerin “yüksek düzeyde” cinsiyet eşitlikçi bir yaklaşımına sahip oldukları, Erzurum Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunda 507 öğrenciyle gerçekleştirilen çalışmada ise eşitlikçi cinsiyet yaklaşımının “orta düzeyde” olduğu bildirilmiştir (23,31). Sağlık alanında eğitim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet bakış açıları, araştırma sonucumuzla uyumlu olarak, çalışmanın yapıldığı bölge ve fakülte bölümüne göre değişse de, genel çerçevede orta ve yüksek düzeyde eşitlikçi bir yaklaşım içerisinde olduğu görülmektedir. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin yüksek düzeydeki eşitlikçi yaklaşımı, mesleki eğitimlerinin sağladığı bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

Literatürde üniversite öğrencilerin toplumsal cinsiyet algı/tutum düzeylerini, cinsiyet, anne ve baba eğitim düzeyi, en uzun süre yaşana yer ve bölge, aile tipi, gelir düzeyi ve kız kardeş durumunu etkili olduğu belirtilmektedir (10,11,17,22,23,27,29). Bu çalışmada da benzer şekilde cinsiyet parametresinin kadın lehine anlamlı düzeyde daha fazla eşitlikçi olduğu saptanmıştır. En uzun süre kentte yaşama, çekirdek aile yapısına sahip olma, annenin en az lise mezunu olması, orta-iyi gelir düzeyine sahip olma ile toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumlarının toplam ölçek puan ortalamalarının olumlu yönde daha yüksek olmasına karşın aralarında ilişkinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Bu veriler, araştırma sorularımızdan üçüncü ve dördüncü sorunun yanıtı olmaktadır.

Literatürde yer alan çalışmaların tümünde kadın öğrencilerin erkeğe kıyasla anlamlı düzeyde daha fazla eşitlikçi olduğu, erkeklerin ise geleneksel cinsiyet tutumu sergiledikleri

belirlenmiştir. Bunun dışında toplumsal cinsiyet algısını etkileyen sosyo-demografik özelliklerden en uzun süre yaşanan bölge ve yerleşim yeri açısından çoğu araştırmada anlamlı ilişki saptandığı ve kentte yaşayan gençlerin daha eşitlikçi bir tavır sergiledikleri, yine çekirdek aile yapısına sahip öğrencilerin de daha fazla eşitlikçi özellikte olduğu belirlenmiştir (5,10,17,22,25,27,29,32). Buna karşın, Köken Durgun ve Cambaz Ulaş'ın çalışmasında, daha fazla eşitlikçi olan grubun uzun süre ilçe/köyde yaşayanlar olduğu belirtilmiştir. Çalışmamızda bu iki değişken açısından anlamlı ilişki bulunmama nedeni, grubumuzun homojen olması ve çoğunluğunun kentte ve çekirdek aile yapısına sahip olmasıyla açıklanabilir.

Literatürde toplumsal cinsiyet algısını etkileyen diğer değişkenlerden anne-baba eğitim ve çalışma durumu, ailenin gelir durumu, kardeş sayısı, özellikle kız kardeş ve ablaya sahip olma, bu konuda eğitim alma durumu değerlendirilmiştir. Baba eğitim düzeyi aksine anne eğitim düzeyinin, birçok çalışmada toplumsal cinsiyet algısına etkili olduğu ve eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin daha eşitlikçi olduğu belirlenmiştir (5,22,23,24,27). Özellikle Direk ve Irmak'ın (2017) çalışmasında anne eğitim süresindeki her 5 yıllık artışın toplumsal cinsiyet tutum ölçek puanında olumlu yönde 1,2 puan artışa neden olduğu belirtilmiştir. Orta ve yüksek gelir durumuna ve kız kardeş ya da ablaya sahip olmanın toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkilediğini saptayan çalışmalar olduğu (10,17) kadar bu çalışmadan elde edilen sonuç gibi, anlamlı düzeyde etkilemediğini gösteren araştırmalar da mevcuttur (12,17). Toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumunun, toplumsal cinsiyet algısına etkisini inceleyen çalışmalarda eğitim alan grupta, cinsiyet farkı gözetmeksizin, ölçek puan ortalamalarının olumlu yönde anlamlı düzeyde arttığı bildirilmiştir (5,32,33). Bu çalışmada toplumsal cinsiyet eğitimi alma durumunun toplumsal cinsiyet algısı puanlarını etkilemediği ve farklı olan bu sonucun, ilgili araştırmalarda kısa ya da uzun eğitim/ders sonrası toplumsal cinsiyet algı ölçeğinin hemen uygulandığı gözlenmiş ve adeta alınan dersin final değerlendirmesi gibi öğrencilerin puanlarında artış olduğu belirtilmiştir. Oysa toplumsal cinsiyet algısı, öğrenildiği kadar zaman içerisinde içselleştirilen ve davranışa dönüştürülerek yaşam biçimi haline getirilen bir konudur. Bu nedenle öğrencilerdeki değişimin, uzun süreli değerlendirilmesi uygun olacaktır. Çalışmamızda eğitim alan ve almayan grup arasında ilişkinin, alan grup lehine olumlu bir puan artışı söz konusu olsa da, istatistiksel açıdan anlamlılık düzeyine ulaşmaması bu kapsamda yorumlanabilir.

Aile, siyasi ve sosyal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitsizliğinden söz etmek mümkündür. Nitekim çalışmamızda TCAÖ maddeleri cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, kadının statüsü, çalışması, aile içerisinde kararların eşit alınması ve toplumda kadın erkek eşitliği ile ilgili ölçek maddelerine verilen yanıtlardan anlaşıldığı gibi kadınların, erkeklere göre daha eşitlikçi algıya sahip olduğu bulunmuştur. Dünya Sağlık Örgütü, toplumsal cinsiyet farkındalığını, "öğrenilmiş davranışa dayalı olarak kadın ve erkekler arasında, kaynaklara erişim ve kontrol yeteneklerini etkileyen sosyal olarak belirlenmiş farklılıklar olduğunu anlamak" olarak tanımlar (34). Tüm dünyada toplumsal cinsiyet algısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle hem biyolojik cinsiyet farklılıkları hem de toplumsal cinsiyet farklılıkları konusundaki farkındalığı kapsayan daha geniş bir toplumsal cinsiyet farkındalığı kavramı benimsenmesi gerektiği bildirilmiştir (35-36).

Bu çalışmada genel olarak öğrencilerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğu ancak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi algıya sahip olduğu bulundu. Benzer şekilde Mihić, Šimoković, Kapetan ve Bojović'in çalışması (2017), öğrencilerin genel

olarak cinsiyet rollerine karşı daha eşitlikçi tutumlara sahip olma eğiliminde olduklarını göstermektedir (37). Bryant (2003) üniversitede öğrenime başlamadan önce ve mezun durumunda öğrencilerin toplumsal cinsiyet algıları ve tutumları araştırılmış ve öğrenciler bu boyutta benzer şekilde değişme eğiliminde olsalar da, kız öğrencilerin üniversiteye girişte ve 4 yıl sonra erkeklerden daha eşitlikçi görüşlere sahip olduğu belirlenmiştir (38).

Sağlık bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin cinsiyet eşitliği düzeyi, sanat ve spor bilimleri ve diğer branşlarda okuyanlara göre daha yüksek olduğu ve cinsiyet eşitlikçiliğinin tanınmasını etkileyen faktörlerden birinin de cinsiyet olduğu bildirilmiştir (39).

Sınırlılıklar

Bu çalışmanın sınırlılıkları arasında İstanbul'da tek bir vakıf üniversitesi 4. sınıf öğrencilerine yönelik yapılmış olması, öğrencilerinin çoğunun en uzun süre şehirde yaşamış ve ebeveynlerinin önemli ölçüden en az lise mezunu olması, örneklem sayısının 285 ile sınırlı olmasıdır. Bu nedenle çalışma sadece bu örnekleme özgü genellenebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı olumlu bulunmuş ve fakülte-bölümler arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Cinsiyet açısından kadın öğrenciler, anlamlı düzeyde daha fazla eşitlikçi bir yaklaşım içerisinde oldukları belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet algısına yönelik geleneksel bakış açısını değiştirmek ve farkındalığı artırmak için müdahale ve eğitim programları ile üniversite öğrencilerinin eşitlikçi bakış açısının yaygınlaştırılması için çalışılması gerekmektedir. Bu eğitim programlarında "Toplumsal Cinsiyet" dersinin tüm bölüm öğrencilerin yararlanabileceği biçimde alan dışı/ortak havuz dersi olması, müfredat programının, toplumsal cinsiyet algısını eşitlikçi yönde değiştirecek biçimde gözden geçirilmesi, akran destekli öğrenmenin en iyi eğitim yöntemi olabileceği varsayımından yola çıkılarak üniversitelerde "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kulüp" lerinin kurulması önerilebilir. Ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili düzenlenecek sempozyum ve panellerde ise özellikle erkek öğrencilerin de katılımlarının desteklenerek toplumsal cinsiyet ve rollerin kadın ve erkek öğrenciler tarafından bir arada tartışılmasının sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma, T.C. Bezmialem Vakıf Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırma Kurulu etik kurul onayı (16.04.2019 tarih ve Karar No: 08/118), Fakülte Dekanlıklarından kurum izni ve öğrencilerin yazılı onamı alınarak gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere onam öncesi araştırma konusu, amacı ve formların nasıl doldurulacağı açıklanmış ve gönüllü olarak katılabilecekleri belirtilmiştir.

Çıkar çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Akar, T., Aksoy, B. (2018). Çocukların anne babalarına yönelik algılarının toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 31-46.
2. Metin, A. (2011). Kimliğin toplumsal inşası ve geleneksel kadın kimliğinin aktarımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 74-92.
3. Bora, A. (2012). Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık. *Ayrımcılık: çok boyutlu yaklaşımlar kitabı*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi, 35-44. www.secbir.org. Erişim tarihi: 13.7.2020.
4. Günay, G., Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153, 157-175.
5. İlhan, M. N., Dikmen, A., Ak, N. (2017). Toplumsal cinsiyet algısının değerlendirilmesi. *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 1(2), 108-121.
6. Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Safak Uzun, A., Erdem, E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi. Deneysel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693.
7. Şimşek, H. (2011). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(2), 119-126.
8. Demirgöz Bal M. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış. *KASHED*, 1, 15-28
9. Çoşkun A., & Özdilek R. (2012). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansıması ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(3), 30-39.
10. Yanikkerem, E., Topsakal, Ö., Boz, A. (2020). Sağlık fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet tutumlarının incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 164-171.
11. Karasu, F., Göllüce, A., Güvenç, E., Çelik, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 21-29.
12. Aydın, M., Bekar, E., Gören, Ş., Sungur, M. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242.
13. Çelik Belkeviç, A., Kıra, S. (2017). Bir üniversite hastanesi araştırma görevlilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ve çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet rolleri algısının değerlendirilmesi. *BEÜ Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü Bilimsel Çalışmalar Dergisi*, 29-37.
14. Varol, Z. S., Çiçeklioğlu, M., & Taner, Ş. (2016). Bir tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algı düzeyi ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *Ege Tıp Dergisi*, 55(3), 122-128.
15. Kul Uçtu, A., & Karahan, N. (2016). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Şiddet Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 5(8).
16. Gönenç, İ. M., Topuz, Ş., Yılmaz Sezer, N., Yılmaz, S., & Büyükkayacı Duman, N. (2018). Toplumsal cinsiyet dersinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 22-29
17. Öngen, B., Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 48(1), 1-18.
18. Gümüş, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2(3), 31-47.

19. T.C. Yüksek Öğretim Kurulu Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı üniversite çalıştayı sonuç raporu. 29.05.2015. http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/718_1.pdf
20. Altınova, H., Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 24(2), 9-22.
21. Yıldırım Öztürk, E. N., Uyar, M. (2020). Kadın ve erkek cinsiyetin doğumda beklenen yaşam süresinin ve doğumda beklenen sağlıklı yaşam umudunun Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi ile ilişkisinin değerlendirilmesi. *DEU Tıp Dergisi*, 34(1), 17-23.
22. Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö., Ünal, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23(5), 183-189.
23. Can, R., Erenoğlu, R., Tambağ, H. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsiyet Eşitliğine Bakışı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3039-3058.
24. Köken Durgun, S., Cambaz Ulaş, S. (2019). Ebelik/Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Medical Sciences (NWSAMS)*, 14(2), 93-103
25. Gönenç, İ. M., Topuz, Ş., Yılmaz Sezer, N., Yılmaz, S., Büyükkayacı Duman, N. (2018). Toplumsal cinsiyet dersinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 22-30.
26. Esen, E., Soylu, Y., Siyez, D. M., Demirgürz, G. (2017). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 46-63.
27. Erbil, N. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet roller tutumları ve yaşam değerleri arasındaki ilişki. *Ordu Univ J Nurse Stud*, 2(1), 33-45.
28. Kömürçü, N., Yıldız, H., Toker, E., Karaman, Ö. E., Genç Koyucu, R., Durmaz, A. Aydın, N. (2016). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına ilişkin namus anlayışları ile ilgili tutumları. *Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi*, 5, 1-24.
29. Güzel, A. (2016). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet roller tutumları ve ilişkili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4), 1-11.
30. Direk, N., Irmak, B. (2017). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(3), 1-9.
31. Sis Çelik, A., Pasinlioğlu, T., Tan, G., Koyuncu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *F.N. Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
32. Turan, Z., Aydın, Y., Toker E. (2017). Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Dersi'nin hemşirelik öğrencileri toplumsal cinsiyet algısına etkisinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2677-2689.
33. Egelioğlu Cetişli, N., Top, E. D., Işık, G. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği dersini alan ve almayan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *F.N. Hemşirelik Dergisi*, 25(2), 104-110.
34. WHO (1998). The World Health Report. Life in the 21st century a vision for all. http://www.who.int/whr/1998/en/whr98_en.pdf,
35. Phillips, S. P. (2005). Defining and measuring gender: A social determinant of health whose time has come. *International Journal for Equity in Health*, 4(1), 1-4.
36. Verdonk, P., Mans, L. J. L., & Lagro-Janssen, T. L. M. (2006). How is gender incorporated in the curricula of Dutch medical schools? A quick-scan on gender issues as an instrument for change. *Gender and Education*, 18, 399-412.
37. Mihić, V., Šimoković, K., Kapetan, A., & Bojović, G. (2017). Correlations of attitudes towards gender roles and ambivalent gender prejudices in Serbian students. *Teme – Časopis za Društvene Nauke*, 807-823. doi:10.22190/TEME1703807M

38. Bryant, A. N. (2003). Changes in attitudes toward women's roles: Predicting gender-role traditionalism among college students. *Sex roles*, 48(3-4), 131-142.
39. Lee, Y. R., Kim, K. M., & Choi, S. E. (2013). Awareness levels and influencing factors of sexual harassment and gender egalitarianism among college students. *Journal of Korean Academy of Community Health Nursing*, 24(1), 40-50.